

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2076

Vragen van de leden **Bisschop** (SGP) en **Beertema** (PVV) aan de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over *het artikel «Hoe wokecultuur docent het zwijgen oplegt»* (ingezonden 24 februari 2023).

Antwoord van Minister **Dijkgraaf** (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap) (ontvangen 30 maart 2023)

Vraag 1

Bent u bekend met het artikel «Hoe wokecultuur docent het zwijgen oplegt» en uw antwoorden op schriftelijke vragen van het lid Beertema van 20 februari jl., met de daarbij behorende beslisnota?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Bent u ook van mening dat het haaks staat op de essentie van een universiteit als studenten aangeven niet met tegengeluiden geconfronteerd te willen worden? Hoe kan een universiteit haar kerntaken uitvoeren en voldoen aan de plicht inzake maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef als het aan de orde stellen van conflicterende opvattingen steeds meer geproblematiseerd wordt?

Antwoord 2

Uw vraag lijkt de suggestie te wekken dat studenten niet wensen te worden geconfronteerd met tegengeluiden. Dit maak ik echter niet op uit de door u aangehaalde berichtgeving. In het artikel wordt in verschillende situaties beschreven dat een student aankaart zich gekwetst, gediscrimineerd of niet veilig te voelen. Het hoort bij een veilige en inclusieve leeromgeving dat een student zich vrij voelt om zich hierover uit te spreken. Daarnaast ben ik met u van mening dat studenten in het hoger onderwijs geconfronteerd mogen worden met tegengeluiden, dat wil zeggen met opvattingen die hen niet bevallen, als dit functioneel is voor het onderwijs en de discussies volgens de academische praktijk begeleid worden. Ik constateer dat de morele verschuivingen en maatschappelijke discussies waarmee

¹ Reformatorisch Dagblad, 18 februari 2023; Aanhangsel Handelingen II 2022–2023, nr. 1609.

universiteiten te maken hebben, van alle tijden zijn en dat er een lange traditie is hier zorgvuldig mee om te gaan.

Vraag 3

Kunt u bevestigen dat klachten van studenten over het feit dat ze met tegengestelde opvattingen geconfronteerd worden als zodanig niet als sociale onveiligheid erkend kunnen worden? Worden de vrijheid van meningsuiting en de academische vrijheid niet al teveel geproblematiseerd door te stellen dat deze soms op gespannen voet staan met de sociale veiligheid van studenten? Acht u het toelaatbaar dat de leiding van een instelling bepaalde opvattingen ontoelaatbaar verklaart met het oog op de sociale veiligheid van studenten?

Antwoord 3

Sociale veiligheid in het hoger onderwijs betekent niet dat studenten gevrijwaard worden van opvattingen die zij niet onderschrijven of ongemakkelijk vinden. Sociale veiligheid betekent in het hoger onderwijs onder andere dat studenten en medewerkers beschermd worden tegen grensoverschrijdend gedrag en dat er geen plaats is voor agressie, geweld, intimidatie en discriminatie. De vrijheid van meningsuiting is een groot goed maar geldt, zowel binnen als buiten de universiteiten, niet onbeperkt. Ook de academische vrijheid is niet absoluut en wordt begrensd door professionele normen die voor docenten en onderzoekers gelden.

In de vraag verwijzen de heer Bisschop en de heer Beertema naar mijn eerdere antwoorden op schriftelijke vragen van het lid Beertema.² In die beantwoording heb ik gesteld dat de sociale veiligheid van studenten en medewerkers soms op gespannen voet kan staan met de vrijheid van meningsuiting en de academische vrijheid. De leden vragen of de vrijheid van meningsuiting en de academische vrijheid daarmee niet al teveel geproblematiseerd worden. Wat ik aan de orde heb gesteld is dat het in specifieke gevallen ingewikkeld kan zijn om te beoordelen of bepaalde uitingen beschouwd moeten worden als een uitoefening van de vrijheid van meningsuiting dan wel de academische vrijheid; en in hoeverre die uitingen grensoverschrijdend zijn en als sociaal onveilig kunnen worden bestempeld. Van instellingsbestuurders en leidinggevenden verwacht ik dat zij in zulke gevallen een goede afweging kunnen maken.

Voorts is in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschap beschreven dat de bevordering van maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef ten minste inhoudt dat de instellingen, met inbegrip van degenen die hen formeel of informeel vertegenwoordigen, zich onthouden van discriminatoire gedragingen en uitlatingen.³ Deze uitingen zijn dus ontoelaatbaar.

Vraag 4

Is het volgens u een gebruikelijke en wenselijke situatie dat leidinggevenden binnen universiteiten in het kader van de bestuurlijke verantwoordelijkheden – dus buiten de sfeer van onderzoek en wetenschappelijke publicaties – afstand gaan nemen van wetenschappelijk onderbouwde opvattingen van medewerkers? Is het niet opmerkelijk dat een leidinggevende in de hoedanigheid van bijvoorbeeld opleidingsdirecteur afstand gaat nemen van, zoals in de beslisnota verwoord, de legitimiteit van bepaalde begrippen? Hoort dit niet bij uitstek thuis in het debat tussen wetenschappers?

Antwoord 4

Ik kan uw vraag alleen in algemene zin beantwoorden en niet specifiek met betrekking tot de berichtgeving over de Universiteit van Amsterdam die mede aanleiding heeft gegeven tot uw vragen. Ik ken de details van die zaak niet en bovendien wordt deze momenteel onderzocht door een onafhankelijke commissie.

Het lijkt me in algemene zin niet gebruikelijk en ook niet wenselijk dat iemand met een bestuurlijke functie aan de universiteit op grond van die functie afstand neemt van wetenschappelijke opvattingen van onderzoekers en docenten. Ik heb daar echter wel begrip voor wanneer de betreffende

² Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2022–2023, nr. 1609.

³ Artikel 1.3, vijfde lid van de WHW.

medewerker uitingen heeft gedaan die rechtstreeks betrekking hebben op het onderwijs- of personeelsbeleid dat de instelling hanteert, en die uitingen bovendien gedaan zijn in een context waarvoor die functionaris (mede) verantwoordelijk is. Of zulke uitingen een mening betreffen of een wetenschappelijk onderbouwd oordeel is daarbij van belang. In sommige gevallen kan het lastig zijn om te beoordelen waar nu sprake van is. De vorm die een functionaris kiest om afstand te nemen, doet er ook toe. De situatie en context dienen daarbij steeds in ogenschouw genomen te worden.

In de vraag verwijzen de heer Bisschop en de heer Beertema naar de beslisnota behorende bij de beantwoording van de vragen van het lid Beertema. In de beslisnota staat niet, zoals de vraag veronderstelt, dat de opleidingsdirecteur afstand neemt van de legitimiteit van bepaalde begrippen. In de beslisnota staat dat de opleidingsdirecteur afstand heeft genomen van de uitspraken van de docent. De uitspraken van de docent betreffen de legitimiteit van het begrip non-binair.

De leden vragen of deze kwestie thuishoort in het debat tussen wetenschappers. Non-binair is een genderidentiteit. Het gaat over hoe sommige mensen zich identificeren. Het ontkennen daarvan is niet slechts een stellingname in een empirisch-wetenschappelijk debat maar kan ook worden uitgelegd als ontkenning van hun bestaansrecht en van de vrijheid om zichzelf te mogen zijn. Non-binaire mensen zijn niet slechts onderwerp van wetenschappelijk debat maar bovenal en in de eerste plaats mensen. Hoe wij als mensen met elkaar omgaan is niet slechts een vraag voor wetenschappers; het is een kwestie die iedereen aangaat.

Vraag 5

Onderkent u dat een relevant verschil bestaat tussen het uitdragen en onderstrepen van het beleid van de instelling door leidinggevenden en het openlijk afstand nemen van de opvattingen van personeelsleden? Kunt u bevestigen dat van de werkgever de uiterste zorgvuldigheid verwacht mag worden met het openlijk recenseren van gedrag en opvattingen van personeelsleden teneinde het ontstaan van stigmatisering en onveiligheid van deze personeelsleden zoveel mogelijk te vermijden?

Antwoord 5

Ik kan uw vraag alleen in algemene zin beantwoorden om de bij antwoord 4 genoemde redenen. Het uitdragen van het instellingsbeleid door leidinggevenden kan op verschillende manieren. Een daarvan is het afstand nemen van uitspraken van een docent ten overstaan van studenten. Het hangt van de situatie en context af wat een gepaste wijze van uitdragen is. Vanzelfsprekend mag van de werkgever uiterste zorgvuldigheid verwacht worden wanneer deze uitspraken doet over personeelsleden.